

Sygn.akt III AUa 648/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Teresa Suchcicka (spr.)

Sędziowie: SA Barbara Orechwa-Zawadzka

SA Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant: Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 lutego 2018 r. w B.

sprawy z odwołania E. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 lipca 2017 r.
sygn. akt V U 1761/15

I. oddala apelację,

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział B. na rzecz E. J. 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Teresa Suchcicka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka

Sygn. akt III AUa 648/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 4 listopada 2015 r. wydaną na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.) oraz ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748) odmówił E. J. prawa do emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Organ rentowy stwierdził, że wnioskodawca nie spełnia warunków przewidzianych w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, bowiem nie udowodnił on wymaganego okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach do dnia 1 stycznia 1999 r.

E. J. wniósł odwołanie od powyższej decyzji.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 20 lipca 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał E. J. prawo do emerytury od dnia 5 sierpnia 2015 r. (pkt I) oraz ustalił, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt II).

Sąd I instancji ustalił, że E. J. urodził się (...) Wniosek o przyznanie prawa do emerytury złożył w dniu 05 sierpnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w zaskarżonej decyzji uznał odwołującemu staż sumaryczny w wymiarze 25 lat, 2 miesięcy i 29 dni oraz nie uwzględnił żadnego okresu pracy jako zatrudnienia w warunkach szczególnych. Ubezpieczony jest członkiem OFE. Złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Sąd zważył, że spór dotyczył ustalenia okresu pracy w szczególnych warunkach oraz podniósł, że zgodnie z art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1383) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, czyli 1 stycznia 1999 r., osiągnęli: okres zatrudnienia w szczególnych warunkach wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat - dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27-25 lat dla mężczyzn. Z kolei w myśl ust. 2 tego przepisu emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Natomiast art. 32 ust. 2 wyżej wymienionej ustawy stanowi, że dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ustępie 1 za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. W tym też zakresie należy stosować przepisy obowiązującego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z § 3 i 4 ww. rozporządzenia pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach wymienionych w wykazie A nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz posiada wymagany okres zatrudnienia wynoszący 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. W świetle § 2 ust. 1 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Powyższe okresy pracy stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy.

Dalej Sąd podniósł, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy - rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/2008, OSNP 2010/23-24/281; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 26 września 2012 r., II AUa 488/12).

Z uwagi na konieczność ustalenia, czy powołany przez odwołującego okres zatrudnienia należało zaliczyć do okresu pracy w szczególnych warunkach Sąd przeprowadził postępowania dowodowe. Oparł się w tej mierze na dołączonej do akt dokumentacji emerytalnej, zeznaniach świadków, opinii biegłego jak również aktach osobowych. Zgodnie bowiem z orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 r., III UZP 48/84, w świetle § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - zakład pracy wydaje zaświadczenie o zatrudnieniu w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyłącznie na podstawie

posiadanej dokumentacji, natomiast w sądowym postępowaniu odwoławczym możliwe jest ustalenie tych okresów także w oparciu o inne dowody.

Zdaniem Sądu chronologiczna ocena treści akt osobowych dotycząca spornych okresów wskazuje, że ubezpieczony 6 lipca 1974 r. został zatrudniony w Przedsiębiorstwie Produkcji i (...) w W. na stanowisku elektromontera. Wnioskodawca został powołany do służby wojskowej od 27 kwietnia 1979 r. do 08 kwietnia 1981 r. Po odbyciu służby powrócił do tego samego pracodawcy i od 5 maja 1981 r. nadal pracował na stanowisku elektromontera. E. J. w okresie od 5 listopada 1983 r. do 27 kwietnia 1985 r. pracował na budowie eksportowej w Libii na stanowisku elektromontera, natomiast od 18 lutego 1990 r. do 17 lutego 1991 r. na budowie eksportowej w byłym ZSRR (obecnie Ukraina) na stanowisku elektromontera. Na mocy porozumienia między zakładami pracy z dniem 20 lutego 1992 r. został zatrudniony w Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji w B.. Świadczenie pracy z 15 maja 2003 r. stwierdza, że E. J. w (...) był zatrudniony od 06 lipca 1974 r. do 20 lutego 1992 r. na stanowisku elektromontera. Korzystał z urlopu bezpłatnego od 16 grudnia 1991 r. do 20 lutego 1992 r. Świadczenie pracy z 31 października 2013 r. stwierdza, że ubezpieczony od 15 maja 1995 r. do 31 października 2013 r. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Manufaktura (...) Spółka Jawna. W okresie zatrudnienia wykonywał pracę elektromechanika i montera luster. Świadczenie pracy wykonywania prac w szczególnych warunkach z 23 listopada 2015 r. zaświadcza, że E. J. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Manufaktura (...) Spółka Jawna od 15 maja 1995 r. do 31 października 2013 r. W tym czasie stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał prace w zespołach formujących szkło na stanowisku szlifierz szkła i luster, monter szkła i luster, elektromechanik: prace związane ze szlifowaniem, klejeniem, następnie przygotowywaniem luster do wysyłki, pakowanie indywidualne w papier lub folię termokurczliwą, mocowanie na paletach transportowych, przygotowywaniem luster do wysyłki – Dz. U. z 1983 r. nr 8, poz. 43 wykaz A, Dział XIII pkt 12, 13, 14, 16; szlifowanie elementów luster i szkła na mokro, wiercenie otworów w szkło na mokro i sucho - Dz. U. z 1983 r. nr 8, poz. 43 wykaz A, Dział XIII pkt 10, 27; konserwacje i naprawy instalacji elektrycznej, systematyczne pomiary parametrów instalacji elektrycznej - Dz. U. z 1983 r. nr 8, poz. 43 wykaz A, Dział XIII pkt 27; wytwarzanie wieszaków do luster z blachy ocynkowanej, przez cięcie, matowienie, odtłuszczenie alkoholem izopropylowym i łączenie taśmą przyklepna dwustronną. Świadczenie pracy wykonywania prac w szczególnych warunkach z 19 czerwca 2015 r. zaświadcza, że E. J. był zatrudniony w Manufaktura (...) od 15 maja 1995 r. do 31 października 2013 r. W tym czasie stale i w pełnym wymiarze czasu na stanowisku monter luster i elektromechanik wykonywał wymienione w świadectwie czynności.

Sąd podkreślił, że zgodnie z działem II oraz poz. 10, 12, 13, 14, 16, 27 działu XIII wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 r., pracą w szczególnych warunkach, której wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego, są prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych, szlifowanie szkła, maszynowe i ręczne zdobienie szkła, krojenie szkła, klejenie szkła, produkcja luster, obsługa mechanicznych linii obróbczych wyrobów szklanych. Odwołujący podniósł, że w okresie zatrudnienia (...) początkowo pracował jako elektromonter przy montażu urządzeń rozdzielni elektrycznych, a później rozpoczął pracę w grupie aparatury kontrolno-pomiarowej. Praca polegała na montażu i regulacji wyłączników, odłączników, pomiarach elektronicznych urządzeń elektrycznych. W Manufakturze (...) wykonywał prace wykazane w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 19 czerwca 2015 r. Zajmował się szlifowaniem luster, wierceniem otworów i ewentualnie przyklejeniem uchwytów. Nie wykonywał prac związanych z montażem luster oraz z pakowaniem i przygotowaniem do wysyłki szkła. Nie wytwarzał wieszaków z blachy ocynkowanej. Sprawdzał tylko na palecie czy jest to zgodne ze specyfikacją klienta. Na budowie eksportowej w Libii pracował przy budowie transformatorowych stacji energetycznych. W ZSRR pracował jako monter brygadzista. Prowadził budowę i jednocześnie pracował fizycznie.

Dalej Sąd zważył, że z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków J. G., Z. P. i J. P. (1) wynika, iż odwołujący w (...) w W. pracował jako elektromonter bezpośrednio przy montażu wszelakiego typu urządzeń elektroenergetycznych. Zajmował się montażem kabli, rozdzielni. Wykonywał wszystko to co jest w zakresie obowiązków elektromontera. Do jego obowiązków należało wykonywanie instalacji elektrycznych, montaż linii kablowych, kopanie rowów pod linie kablowe, pomiary elektryczne - wykonywane pod napięciem, roboty wykonywane na stacjach średniego napięcia. Świadczenie Ł. S. i J. W. zeznali natomiast, że w Manufakturze (...) wnioskodawca obsługiwał maszyny:

wiertarkę, szlifierkę. Wiercił otwory w szkłe, w lustrach oraz szlifował lustra i szkła. Czasami pracował przy przyklejaniu wieszaków. Świadek M. O. zeznał, że odwołujący na budowie eksportowej w byłym ZSRR jako brygadzysta wykonywał wszelkie prace budowlane. Robił to wszystko co brygada. Ponadto organizował prace. Nie wykonywał prac administracyjnych. Zajmował się układaniem kabli w rowach kablowych i na półkach na wysokości. Wykonywał prace związane z budową stacji wysokiego napięcia i średniego, rozdzielni, nastawni, sterowania do instalacji. Wiele z tych urządzeń znajdowało się na wysokości i na powietrzu, mnóstwo kabli trzeba było ułożyć. Z zeznań J. P. (2), przełożonego odwołującego w Libii, wynika, że E. J. pracował w dziale montażu i rozruchu. Wykonywał prace w stacji wysokiego napięcia. Do obowiązków odwołującego należały prace montażowe, pomiarowe i rozruchowe. Prace montażowe polegały na montażu urządzeń elektroenergetycznych takich jak systemy szyn zbiorczych, transformatory, dławiki, przekładniki prądowe, napięciowe. Prace pomiarowe polegały na wykonywaniu pomiarów zainstalowanych kabli i urządzeń elektroenergetycznych przed czynnościami rozruchu. Praca ta była wykonywana bezpośrednio na budowie. Prace rozruchowe polegały na uruchamianiu urządzeń przed oddaniem do eksploatacji. Prace te były wykonywane w szczególnych warunkach ponieważ klimat był pustyński, suchy, występowały burze pustyńne. Prace były wykonywane w wykopach, na wysokości i pod napięciem. Pomiarów były wykonywane na wysokości.

Zdaniem Sądu zeznaniom świadków należy dać wiarę i uznać za prawdziwe. Są one obiektywne i spójne, pozostają w logicznym związku z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie. Świadkowie szczegółowo wymienili czynności jakie wykonywał odwołujący.

Ponadto Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu bhp na okoliczność ustalenia czy praca wnioskodawcy w okresie od 06 lipca 1974 r. do 15 grudnia 1991 r. oraz od 15 maja 1995 do 31 października 2013 r. była pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Biegły sądowy w sporządzonej przez siebie opinii wskazał, że okres pracy odwołującego na stanowisku elektromontera podczas pracy w kraju (13 lat i 5 dni) może być uznany jako wykonywany w warunkach szczególnych w oparciu o wymagania określone w wykazie A, dziale II rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Odwołujący wykonywał bowiem tylko czynności związane z montażem urządzeń elektroenergetycznych. Natomiast czynności wykonywane przez E. J. na stanowisku elektromechanika/montera luster obejmowały zarówno prace w warunkach szczególnych, jak i te, które nie są pracami w warunkach szczególnych, tym samym nie został spełniony warunek wykonywania pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. W opinii uzupełniającej biegły wskazał, że sporny okres pracy odwołującego w (...) wynosi 15 lat, 5 miesięcy i 28 dni. Podczas tego okresu odwołujący świadczył pracę na budowach eksportowych w wymiarze: budowa B. (Ukraina) – 1 rok, 8 miesięcy i 7 dni; budowa w Libii – 1 rok, 5 miesięcy i 23 dni. Łączny wymiar czasu pracy odwołującego na budowach eksportowych wyniósł więc 3 lata i 2 miesiące. Tym samym okres pracy bez uwzględnienia zasadniczej służby wojskowej oraz pracy na budowach eksportowych wyniósł: 12 lat, 3 miesiące i 28 dni. Zdaniem biegłego praca przy budowie stacji elektroenergetycznej (przesyłowej) SF6 na terenie Libii może być uznana jako praca w szczególnych warunkach. Nie może być uznana za taką praca na budowie eksportowej B., bowiem polegała na realizacji wszystkich robót elektrycznych i energetycznych na terenie stacji oczyszczania gazu/kompresorowni i związana była z uruchomieniem elektrycznym/energetycznym stacji, a nie z wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej. Biegły podtrzymał swoje stanowisko w kolejnej opinii uzupełniającej.

Sąd Okręgowy w pełni podzielił wnioski zawarte w opinii biegłego uznając ją za fachową, logiczną, pełną i należycie umotywowaną. Biegły – zdaniem Sądu - dysponował wymaganymi w sprawie kwalifikacjami i odpowiednią wiedzą, a opinię oparł na zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym. Opinię uzasadnił odwołując się do specyfiki pracy E. J. w spornym okresie. Z opinii biegłego wynika, że E. J. legitymuje się co najmniej okresem 13 lat, 9 miesięcy i 21 dni pracy w szczególnych warunkach.

Ponadto – zdaniem Sądu Okręgowego - istniały podstawy do zaliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu pracy w warunkach szczególnych. Sąd podkreślił, że kwestia zaliczania okresów odbywania zasadniczej służby wojskowej była wielokrotnie przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego. Zgodnie z uchwałą 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r. (II UZP 6/13, OSNP 2014/3/42), czas zasadniczej służby wojskowej

odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym. W uchwale wskazano na możliwość uwzględnienia okresu służby wojskowej odbywanej pod rządami art. 108 ust. 1 ustawy z 21 listopada 1967 r. W okresie odbywania służby wojskowej zasadniczo gwarantował on pracownikowi, po spełnieniu warunków w niej wskazanych (określonych w art. 106 ust. 1), wliczenie okresu służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Przepis art. 106 ust. 1 tej ustawy wskazywał przy tym na obowiązek pracodawcy, który zatrudnił pracownika w dniu powołania do zasadniczej służby wojskowej, do zatrudnienia go na poprzednio zajmowanym stanowisku lub na stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz zaszeregowania osobistego jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby pracownik zgłosił swój powrót do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia. Sąd dodał, że w orzecznictwie przyjęto, iż przewidziany w art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej w brzmieniu pierwotnym, trzydziestodniowy okres, w którym pracownik miał zgłosić powrót do pracy u pracodawcy zatrudniającego go przed służbą wojskową, nie jest ani okresem służby wojskowej, ani okresem pracy i nie podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2012 r., II UK 125/11). Szczegółowe zasady zaliczenia zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia zostały uregulowane w rozporządzeniu Rady Ministrów z 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. z 1968 r. Nr 44, poz. 318 z późn. zm.). Jak wskazał Sąd Najwyższy w przywołanej uchwale, pod rządami ww. przepisów żołnierzowi zatrudnionemu przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych (I kategorii zatrudnienia), który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach, czas odbywania służby wojskowej wliczał się do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem przed powołaniem do służby wojskowej oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Oznacza to, że w powyższych okolicznościach taki okres służby wojskowej jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ale także okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

Sąd powołał też uchwałę Sądu Najwyższego z 14 lipca 2016 r., w sprawie III UZP 9/16, zgodnie z którą czas odbywania zasadniczej służby wojskowej w okresie obowiązywania art. 125 ust. 1 ustawy z 26 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL w brzmieniu ustalonym w jednolitym tekście (Dz. U. z 1984 r. Nr 7, poz. 31) do zmiany tego przepisu z dniem 9 grudnia 1991 r. zalicza się - na warunkach określonych w tym przepisie - do okresu zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy w zakładach wymienionych w zał. nr 2 i 3 do ustawy z 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, wymaganego do nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 tej ustawy w związku z art. 2 ustawy z 30 czerwca 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych. W uzasadnieniu uchwały podkreślono, że w ustalonym stanie faktycznym (okres zasadniczej służby wojskowej - od 30 października 1987 do 15 czerwca 1989 r.) zastosowanie ma art. 125 ust. 1 cyt. ustawy o powszechnym obowiązku obrony w brzmieniu ustalonym od 11 lutego 1984 r. (Dz. U. z 1984 r. Nr 7, poz. 31), który z kolei odpowiada treści art. 120 ust. 1 w brzmieniu obowiązującym od 1 września 1979 r., a mającym zastosowanie w stanie faktycznym niniejszej sprawy (zasadnicza służba wojskowa odbyta w okresie od 24 kwietnia 1979 r. do 08 kwietnia 1981 r.). W myśl tego przepisu, pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień prawno-pracowniczych wynikających z Kodeksu pracy oraz z przepisów szczególnych. Zdaniem Sądu Najwyższego z art. 125 ust. 1 (do 11 lutego 1984 r. - art. 120 ust. 1) wynika czytelna i jednoznaczna językowo reguła statuująca tzw. fikcję prawną, zgodnie z którą okres niewykonywania zatrudnienia w ramach stosunku pracy w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej (po spełnieniu dodatkowych warunków określonych w tym przepisie) jest traktowany jako równorzędny z okresem

rzeczywistego wykonywania zatrudnienia i w całości wliczany do niego z uwzględnieniem uprawnień wynikających nie tylko z przepisów Kodeksu pracy, ale również z wszystkich przepisów szczególnych.

Przekładając powyższe rozważania na stan sprawy, Sąd zważył, że wnioskodawca odbywał zasadniczą służbę wojskową w trakcie zatrudnienia w (...) w W. od 27 kwietnia 1979 r. do 8 kwietnia 1981 r. Po zakończeniu służby wojskowej w dniu 5 maja 1981 r. przed upływem 30 dni podjął ponownie zatrudnienie w tym samym zakładzie na stanowisku pracy objętym szczególnymi warunkami. W rezultacie wnioskodawca spełnił warunki uzasadniające zaliczenie okresu służby wojskowej w wymiarze niecałych 2 lat (1 rok, 11 miesięcy i 12 dni) do stażu pracy w warunkach szczególnych, który wraz z ustalonym okresem pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 13 lat, 9 miesięcy i 21 dni, daje wymagane ustawą co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Od dnia ukończenia 60 roku życia odwołujący spełnia więc wszystkie warunki do przyznania emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dlatego Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w pkt I sentencji wyroku. Ponieważ przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego przed Sądem, w tym w szczególności dopuszczenia dowodu zeznań świadków oraz oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego zgodnie z art. 233 § 1 k.p.c. Sąd na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt II sentencji wyroku).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. zaskarżył powyższy wyrok w punkcie I, zarzucając mu:

1. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z § 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze z uwagi na uznanie, że ubezpieczony legitymuje się co najmniej 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, a tym samym spełnia wszystkie przesłanki do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury;
2. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych, sprzecznych z treścią zgromadzonego materiału dowodowego, polegającego na uwzględnieniu okresu odbywania służby wojskowej od 27.04.1979 r. do 8.04.1981 r. jako pracy w warunkach szczególnych.

Wskazując na powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości tj. o oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja organu rentowego jest niezasadna.

Sąd pierwszej instancji nie naruszył prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 887) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), ustalając, że E. J. spełnił wszystkie warunki niezbędne do nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Nie uchybił także przepisom prawa procesowego, gdyż mając na względzie zasadę swobodnej oceny dowodów dokonał prawidłowych i zgodnych z treścią materiału dowodowego ustaleń faktycznych. Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne oraz zaprezentowaną przez Sąd pierwszej instancji oceną prawną.

Wnioskodawca domagał się przyznania prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako: ustawa emerytalna). Przepis ten w sposób odrębny i szczególny uregulował sytuację prawną ubezpieczonych urodzonych (tak jak wnioskodawca) po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy w dniu wejścia w życie ustawy - 1 stycznia 1999 r. legitymowali

się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz okresem składkowym i nieskładkowym, o którym mowa w art. 27 ustawy, gwarantując im prawo do nabycia emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy emerytalnej. Warunkiem uzyskania emerytury wcześniejszej jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa. Przepis art. 32 ustawy emerytalnej zawiera definicję pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach. Jest nim pracownik zatrudniony przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne bądź otoczenia. Ponadto art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej odsyła w tej materii do dotychczasowych przepisów, którymi są przepisy rangi ustawy lub wydane na mocy delegacji ustawowej (uchwała sądu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01, OSNP 2002/10/243).

Ustalenie, czy wykonywane obowiązki pracownicze były realizowane w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze podlega ocenie na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W myśl § 2 ust. 1 powołanego aktu prawnego, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Z kolei § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia określa przesłanki, których łączne spełnienie przez pracownika, warunkuje nabycie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach tj. osiągnięcie wieku emerytalnego wynoszącego: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz wykazanie wymaganego okresu zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Nie budziło wątpliwości osiągnięcie przez wnioskodawcę wieku emerytalnego 60 lat oraz spełnienie przesłanki posiadania ogólnego okresu składkowego i nieskładkowego. Sporna była natomiast przesłanka legitymowania się 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach, gdyż organ rentowy ostatecznie uznał, że wnioskodawca na dzień 31.12.1998 r. wykazał jedynie 13 lat, 9 miesięcy i 21 dni pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy nie kwestionował ostatecznie zaliczenia wnioskodawcy do stażu pracy w szczególnych warunkach zatrudnienia w Przedsiębiorstwie Produkcji i (...) w W. na stanowisku elektromontera. Zasadniczym zarzutem apelacji jest zaliczenie przez Sąd I instancji okresu odbywania przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej od 27.04.1979 r. do 8.04.1981 r. do pracy w warunkach szczególnych.

Stąd też jedyną kwestią sporną na etapie postępowania apelacyjnego było ustalenie, czy do stażu pracy w szczególnych warunkach można uwzględnić okres służby wojskowej od 27.04.1979 r. do 8.04.1981 r. Uwzględnienie spornego okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej (łącznie 1 rok, 11 miesięcy i 12 dni) niewątpliwie pozwoliłoby uzupełnić staż pracy w warunkach szczególnych w wymaganym zakresie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że cały okres odbywania przez E. J. zasadniczej służby wojskowej od 27.04.1979 r. do 8.04.1981 r. winien zostać zaliczony do stażu pracy w szczególnych warunkach. Wadliwe jest w tym zakresie stanowisko organu rentowego, iż do stażu pracy w warunkach szczególnych nie można było zaliczyć okresu służby wojskowej, po dniu 31.08.1979 r., gdyż z dniem 1 września 1979 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 września 1979 r. w sprawie szczegółowych uprawnień żołnierzy i osób spełniających zastępczo obowiązek służby wojskowej oraz członków ich rodzin, a wskazane przepisy nie przewidują możliwości zaliczenia okresu odbywania służby wojskowej do „wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem”.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, stanowisko organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Przypomnieć należy, że w niniejszej sprawie zastosowanie miały przepisy ustawy z 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. nr 44, poz. 220 ze zm.), tj. art. 108 ust. 1 i ust. 3 w brzmieniu od dnia 1 stycznia 1975 r. do dnia 5 sierpnia 1979 r. oraz obowiązujący od dnia 6 sierpnia

1979 r. (Dz.U. z 1979 r. Nr 18, poz. 111) art. 120 tej ustawy. Stosownie do treści powołanego przepisu art. 108 czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Treść tego przepisu wskazuje, że nadal aktualne wliczanie jest pracownikowi okresu służby wojskowej do zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem. Sąd Okręgowy trafnie zauważył, iż wprawdzie uchwała siedmiu sędziów II UZP 6/13 z dnia 16 października 2013 r. przesądzała, iż czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), to jednak w uchwale tej nie stwierdzono, iż po dniu 31 grudnia 1974 r. zasadnicza służba nie podlega już wliczeniu do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Podstawę zaliczenia wnioskodawcy zasadniczej służby wojskowej do okresu pracy w szczególnych warunkach także po dniu 31.08.1997 r. stanowi powołany wyżej art. 120 ust. 1 ustawy z 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. z 1979 r. Nr 18, poz. 111), wprowadzony ustawą z dnia 28 czerwca 1979 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 15, poz. 97). W myśl tego przepisu pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wliczał się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. W art. 120 ust. 3 tej ustawy określono, że pracownikowi, który podjął pracę lub złożył wniosek o skierowanie do pracy po upływie trzydziestu dni od zwolnienia ze służby wojskowej, czas odbywania służby wlicza się do okresu zatrudnienia tylko w zakresie wymiaru urlopu wypoczynkowego i wysokości odprawy pośmiertnej oraz uprawnień emerytalno-rentowych.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 19 maja 2016 roku, sygn. akt II UK 275/15, Legalis nr 1472906, iż również po dniu 1 stycznia 1975 roku zalicza się pracownikowi jako okresy pracy w szczególnych warunkach okresy odbywanych przez niego ćwiczeń wojskowych jako żołnierz rezerwy, jeżeli powrócił do uprzednio wykonywanej pracy w szczególnych warunkach. Zdaniem Sądu Najwyższego wykładnia systemowa i funkcjonalna przytoczonych powyżej przepisów skłania do konkluzji, że wolą ustawodawcy było takie ukształtowanie warunków zatrudnienia i zabezpieczenia społecznego żołnierza rezerwy odbywającego obowiązkową (pod groźbą kary) służbę wojskową lub ćwiczenia wojskowe, aby nie poniósł on negatywnych konsekwencji pracowniczych lub emerytalno-rentowych. Zauważyć należy, że w przedmiotowej sprawie Sąd Najwyższy rozważał możliwość zaliczenia ubezpieczonego do stażu pracy w szczególnych warunkach okresów odbywania przez ubezpieczonego ćwiczeń wojskowych w latach 1977 – 1981 r, a więc w latach analogicznych jak w rozpoznawanej sprawie. Podobne stanowisko zajęł Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z dnia 30 czerwca 2016 r., w sprawie III AUa 1216/15 LEX nr 2081549, stwierdzając, że jeżeli chodzi o okres pełnienia zasadniczej służby wojskowej po dniu 31 grudnia 1974 r. nadal zaliczenie jego do stażu pracy w szczególnych warunkach odbywa się na podstawie art. 108 ustawy z 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, który uległ wprawdzie zmianie od dnia 1 stycznia 1975 r., jednak nie na tyle istotnej, radykalnej, żeby stwierdzić, że zasadnicza służba wojskowa nie podlega już od tej daty zaliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach.

Jak wynika z bezspornych ustaleń Sądu Okręgowego wnioskodawca bezpośrednio przed powołaniem do odbycia zasadniczej służby wojskowej wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę w szczególnych warunkach Przedsiębiorstwie Produkcji i (...) w W. na stanowisku elektromontera. Po odbyciu tej służby wnioskodawca podjął z zachowaniem 30-dniowego terminu zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy i nadal świadczył pracę w szczególnych warunkach na tym samym stanowisku.

W świetle powyższego w pełni uprawnione było zaliczenie E. J. kwestionowanego przez organ rentowy okresu zasadniczej służby wojskowej od 27.04.1979 r. do 8.04.1981 r. Przypomnieć należy, iż organ rentowy ostatecznie uznał wnioskodawcy staż pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 13 lat 9 miesięcy i 21 dni. Doliczenie do dotychczas

przyjętego stażu pracy w szczególnych warunkach spornego okresu służby wojskowej od 27.04.1979 r. do 8.04.1981 r (1 rok, 11 miesięcy i 12 dni) powoduje, jak trafnie przyjął to Sąd I instancji spełnienie przez wnioskodawcę przesłanki posiadania wymaganych co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W konsekwencji wbrew zarzutom apelacji, Sąd Okręgowy prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach, uznając, że wnioskodawca spełnił wszystkie przesłanki niezbędne do przyznania mu emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

W tym stanie rzeczy, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację. W punkcie 2 wyroku Sąd Apelacyjny, zgodnie z § 9 ust. 2, § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U z 2015 r., poz. 1804), przy uwzględnieniu treści art. 108 § 1 k.p.c., art. 98 § 1 i 3 k.p.c., orzekł o kosztach postępowania w ten sposób, że zasądził od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy 240 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Teresa Suchcicka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka